

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ**

Αριθμός Γνωμοδότησης 5/2023

**ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
(Α΄ ΤΜΗΜΑ)**

Συνεδρίαση της 16^{ης} Ιανουαρίου 2023

Σύνθεση:

Πρόεδρος : Στυλιανή Χαριτάκη, Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ.

Μέλη : Αδαμαντία Καπετανάκη, Χριστίνα Διβάνη, Ευσταθία Τσαούση, Διονύσιος Χειμώνας, Κωνσταντίνος Γεωργιάδης, Σπυρίδων Μαυρογιάννης, Ελένη Λευθεριώτου, Εμμανουέλα Πανοπούλου και Ουρανία Πατσοπούλου, Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους.

Εισηγήτρια : Αντωνία-Ευανθία Βασιλοπούλου, Πάρεδρος Ν.Σ.Κ. (γνώμη χωρίς ψήφο)

Αριθμός ερωτήματος: Το έγγραφο με αριθμό 1324/307411/14.10.2022 του Γενικού Γραμματέα Ενωσιακών Πόρων και Υποδομών (Γενική Διεύθυνση Αγροτικής Ανάπτυξης, Διεύθυνση Προγραμματισμού και Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, Τμήμα Προγράμματος Δημοσίων και Ιδιωτικών Επενδύσεων), όπως συμπληρώθηκε με το έγγραφο με αριθμό 1659/389185/21.12.2022 της ίδιας Διεύθυνσης.

Περίληψη ερωτήματος: Ερωτάται αν η Διεύθυνση Προγραμματισμού και Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, ως Ενδιάμεσος Φορέας Διαχείρισης του Υπομέτρου 4.2. του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) 2014-2020, μετά την κοινοποίηση σε αυτή ευρήματος ελέγχου από τον Οργανισμό Πιστοποίησης του άρθρου 9 του κανονισμού (ΕΕ) 1306/2013, για το οποίο έχει εκκινήσει έρευνα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και σύμφωνα με το οποίο δεν διασφαλίζεται η επιλεξιμότητα ορισμένου ποσού δαπανών έργου ορισμένης δικαιούχου, οφείλει, δεδομένων και των οριζόμενων στα άρθρα 52, 54, 56 και 58 του ανωτέρω κανονισμού, να προβεί στην

αξιολόγηση της αίτησης της δικαιούχου για την τελική πληρωμή σε αυτή της εναπομείνασας ενωσιακής και εθνικής ενίσχυσης, χωρίς να λάβει υπόψη της το εν λόγω εύρημα ή αν, αντιθέτως, υποχρεούται να λάβει υπόψη της την προκαταρκτική γνώμη ή να αναμείνει την τυχόν εκδοθησόμενη, κατ' άρθρο 52 του κανονισμού (ΕΕ) 1306/2013, εκτελεστική απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Στο πιο πάνω ερώτημα το Νομικό Συμβούλιο του Κράτος (Α΄ Τμήμα) γνωμοδότησε ομόφωνα ως εξής:

Ιστορικό

Από το παραπάνω έγγραφο ερώτημα της υπηρεσίας και τα στοιχεία του φακέλου που το συνοδεύουν, προκύπτει το ακόλουθο πραγματικό:

1. Με τη με αριθμό 1264/158482/28.06.2019 (περίπτωση με α/α 9) απόφαση του Γενικού Γραμματέα Αγροτικής Πολιτικής και Διαχείρισης Κοινοτικών Πόρων, εντάχθηκε, μεταξύ άλλων, το προταθέν επενδυτικό σχέδιο (πράξη) της εταιρίας Z ABEE με κωδικό Γ2ΜΕ-00039 στη Δράση 4.2.1. «Μεταποίηση, Εμπορία ή και Ανάπτυξη Γεωργικών Προϊόντων με τελικό προϊόν εντός του Παραρτήματος Ι της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Γεωργικό Προϊόν)» του Υπομέτρου 4.2. του ΠΑΑ 2014-2020. Το επενδυτικό σχέδιο της εταιρίας αφορά την παραγωγή καινοτόμων ιχθυοτροφών για ιχθύδια που βρίσκονται σε ιχθυογεννητικούς σταθμούς, αλλά και στα πρώτα στάδια πάχυνσης στις εγκαταστάσεις των ιχθυοκαλλιεργειών, επιλέξιμου προϋπολογισμού 4.905.340 ευρώ, με δημόσια, ενωσιακή και εθνική ενίσχυση, ύψους 2.452.670 ευρώ.

2. Κατά το διοικητικό έλεγχο της από 07.01.2020 αίτησης τροποποίησης του επενδυτικού σχεδίου, η ερωτώσα υπηρεσία διαπίστωσε ότι η εταιρία επρόκειτο να επεξεργάζεται στην υπό ίδρυση μονάδα, μεταξύ άλλων, ιχθυάλευρο, ιχθυέλαιο και krill σε ποσοστό 30,02 % ετησίως. Τα εν λόγω προϊόντα εμπίπτουν στο Παράρτημα Ι της ΣΛΕΕ, αλλά δεν ενισχύονται στο πλαίσιο του κανονισμού (ΕΕ) 1305/2013 (εφεξής Κανονισμός Αγροτικής Ανάπτυξης), διότι το άρθρο 17 παράγραφος 2 αυτού αποκλείει της ενίσχυσης τα προϊόντα αλιείας. Για το λόγο αυτό η Υπηρεσία έθεσε υπό την κρίση της αρμόδιας Επιτροπής Αξιολόγησης της αίτησης τροποποίησης της εταιρίας το ζήτημα, τόσο της επιλεξιμότητας ή μη της αίτησης στήριξης, όσο και της ενδεχόμενης αναλογικής περικοπής των εγκεκριμένων δαπανών κατά ποσοστό 30,02%.

3. Η εν λόγω Επιτροπή, στο από 11.11.2020 πρακτικό της, αφού έλαβε υπόψη της και το από 03.11.2020 υπηρεσιακό σημείωμα της Διεύθυνσης Ζωοτροφών και Βοσκήσιμων Γαιών, σύμφωνα με το οποίο τα προϊόντα ιχθυάλευρο, ιχθυέλαιο και krill είναι πρώτες ύλες ζωοτροφών, σύμφωνα με τον Κανονισμό (ΕΕ) 2017/1017, στον οποίο έχουν καταχωρηθεί με τους κωδικούς 10.4.2, 10.24.6. αντίστοιχα, το δε krill με κωδικούς 10.5.1, 10.5.2 και 10.7.2., αποφάσισε να προχωρήσει η διαδικασία τροποποίησης χωρίς περικοπές, εκδοθείσας της με αριθμό 128/18136/20.01.2020 (ορθά 2021 όπως προκύπτει από τη χρονοσήμανση της ηλεκτρονικής της υπογραφής) απόφασης του Προϊσταμένου της Γενικής Διεύθυνσης Αγροτικής Ανάπτυξης, με την οποία έγινε δεκτή η τεχνική τροποποίηση της αίτησης στήριξης του επενδυτικού σχεδίου της εταιρίας.

4. Με τη με αριθμό 860/133140/20.05.2021 απόφαση του Προϊσταμένου της Γενικής Διεύθυνσης Αγροτικής Ανάπτυξης, εγκρίθηκε, μετά από αξιολόγηση της σχετικής αίτησης της εταιρίας, η καταβολή της Α΄ δόσης ενωσιακής και εθνικής ενίσχυσης του επενδυτικού της σχεδίου, ύψους 1.945.523,50 ευρώ.

5. Στην υπηρεσία εκκρεμεί η από 28.01.2022 αίτηση της δικαιούχου για την καταβολή σε αυτή της δεύτερης και τελικής δόσης ύψους 489.753,98 ευρώ.

6. Στο έγγραφο ARES (2022) 3687587/16.05.2022 η Γενική Διεύθυνση Γεωργίας και Αγροτικής Ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ανακοίνωσε, μεταξύ άλλων, στις ελληνικές αρχές, σύμφωνα με το άρθρο 34 παράγραφος 2 του εκτελεστικού κανονισμού (ΕΕ) 908/2014 τις διαπιστώσεις της σχετικά με την ύπαρξη δημοσιονομικού σφάλματος ύψους 402.567,52 ευρώ, σύμφωνα με το παράρτημα 15, τμήμα 20.3.1.1. της έκθεσης του προβλεπόμενου στο άρθρο 9 του κανονισμού 1306/2013 Οργανισμού Πιστοποίησης των λογαριασμών του ΟΠΕΚΕΠΕ, στις πληρωμές που αφορούσαν την εταιρία Z ABEE. Δεδομένου, δε, του εν λόγω ευρήματος, διαπίστωσε αδυναμία σε βασικό έλεγχο, ζήτησε την παροχή περαιτέρω στοιχείων από τις ελληνικές αρχές για να επαληθευθεί κατά πόσον υπήρχαν παρόμοιες ελλείψεις σε άλλα έργα του μέτρου 4.2. και τις ενημέρωσε ότι εξετάζει το ενδεχόμενο να προτείνει να αποκλεισθεί από την ενωσιακή χρηματοδότηση, κατ' εφαρμογή του άρθρου 52 του κανονισμού (ΕΕ) 1306/2013, το ποσό των 402.567,52 ευρώ και να επιβληθεί κατ' αποκοπή δημοσιονομική διόρθωση 5% στο σύνολο των δαπανών του Μέτρου 4.2. Με την ίδια επιστολή η Επιτροπή όρισε ημερομηνία για τη διεξαγωγή διμερούς σύσκεψης επί των ζητημάτων την 11^η Νοεμβρίου 2022.

7. Το εν λόγω Παράρτημα 15, τμήμα 20.3.1.1. της έκθεσης του Οργανισμού Πιστοποίησης (σελ. 148-149), διαλαμβάνει, μεταξύ άλλων, μετά από την παράθεση του ιστορικού της υπόθεσης, ότι: «Όπως προκύπτει από τα ανωτέρω, κατά την αρχική αξιολόγηση του αιτήματος ένταξης δεν τεκμηριώθηκε επαρκώς εάν οι πρώτες ύλες του τελικού προϊόντος-ζωοτροφές είναι και προϊόντα αλιείας με αποτέλεσμα να μην ενισχύονται στο πλαίσιο του καν ΕΕ 1305/2013. Το ποσό της μείωσης είναι € 402.567,52. (Μείωση 30,02% της πληρωμής € 1.340.997,74)¹».

8. Η ερωτώσα υπηρεσία εκθέτει ότι: « ... δεδομένων: i) των ευρημάτων του ενωσιακού ελέγχου, της προκαταρκτικής γνώμης του οργανισμού πιστοποίησης, της αρχικής αξιολόγησης της DG AGRI περί αρχικής ένδειξης δημοσιονομικών επιπτώσεων, ii) ότι δεν έχει εκδοθεί απόφαση καταλογισμού ή δεν εκκρεμεί εις βάρος της δικαιούχου εντολή ανάκτησης και iii) ενόψει της διμερούς σύσκεψης επί του θέματος ....» δεν έχει προβεί σε αξιολόγηση της αίτησης δεύτερης και τελικής πληρωμής της εταιρίας.

9. Σε συνέχεια, δε, των ανωτέρω, θέτει το ακόλουθο ερώτημα: «Η Υπηρεσία μας ως Ενδιάμεσος Φορέας Διαχείρισης του Υπομέτρου 4.2. του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) 2014-2020, ενώ της έχει κοινοποιηθεί ήδη προκαταρκτική γνώμη από εύρημα ενωσιακού ελέγχου του Οργανισμού Πιστοποίησης και της αξιολόγησης της DG AGRI για μη διασφάλιση επιλεξιμότητας ορισμένου ποσού δαπανών του έργου της δικαιούχου, υποχρεούται: - να προβεί στην ολοκλήρωση της αξιολόγησης της αίτησης της Β΄ και τελικής πληρωμής δικαιούχου του έργου χωρίς να λάβει υπόψη της το εν λόγω εύρημα ή

- να λάβει υπόψη της την προκαταρκτική γνώμη ή την τελική γνώμη του ενωσιακού ελέγχου στην παραπάνω εκκαθάριση»;

10. Η διμερής σύσκεψη πραγματοποιήθηκε τελικά, κατόπιν της με αριθμό ARES (2022) 7621276/04.11.2022 πρόσκλησης της Επιτροπής, στις 15 Δεκεμβρίου 2022 και τα πρακτικά της πρόκειται να κοινοποιηθούν στις ελληνικές αρχές εντός τριάντα εργασίμων ημερών από την ημερομηνία διεξαγωγής της. Όπως βεβαιώνεται στο με αριθμό 1659/389185/21.12.2022 έγγραφο της ερωτώσας υπηρεσίας « ... σχετικά με .... τον ενδεχόμενο αποκλεισμό από την ενωσιακή χρηματοδότηση ποσού ύψους 402.567,52 € ... που αφορά δημοσιονομικό σφάλμα που διαπιστώθηκε από τον Οργανισμό Πιστοποίησης στη δικαιούχο με κωδ. Γ2ΜΕ-00039 ...η DG AGRI ενέμεινε

¹ Ο Οργανισμός Πιστοποίησης, κατά το λόγο της αρμοδιότητάς του, περιορίζεται στο μέρος της καταβληθείσας ενίσχυσης από ενωσιακούς πόρους.

στην αρχική της θέση και αναφέρθηκε μετ' επιτάσεως αν έχει ανακτηθεί το ποσό, εάν έχει αρχίσει η διαδικασία ανάκτησής του και με ποιο τρόπο έχει πραγματοποιηθεί τούτο, παρότι ο αποκλεισμός στην παρούσα φάση χαρακτηρίζεται ως ενδεχόμενος. Επιπροσθέτως, η DG AGRI έθεσε θέμα εάν ο αποκλεισμός από την ενωσιακή χρηματοδότηση θα παραμείνει στο 30% ή θα πρέπει να αποκλειστεί όλο το έργο ...».

Νομοθετικό πλαίσιο

11. Στον **κανονισμό (ΕΚ, ΕΥΡΑΤΟΜ) 2988/95** του Συμβουλίου της 18ης Δεκεμβρίου 1995 σχετικά με την προστασία των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΕΕ L 312/23.12.1995, σελ.1-4), ορίζονται, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα.

12. Στο **άρθρο 1**, ότι : «... 2. Παρατυπία συνιστά κάθε παράβαση διάταξης του κοινοτικού δικαίου που προκύπτει από πράξη ή παράλειψη ενός οικονομικού φορέα, με πραγματικό ή ενδεχόμενο αποτέλεσμα να ζημιωθεί ο γενικός προϋπολογισμός των Κοινοτήτων ή προϋπολογισμός διαχειριζόμενος από τις Κοινότητες, είτε με τη μείωση ή ματαίωση εσόδων που προέρχονται από ίδιους πόρους που εισπράττονται απευθείας για λογαριασμό της Κοινότητας, είτε με αδικαιολόγητη δαπάνη».

13. Στο **άρθρο 2**, ότι: «4. Με την επιφύλαξη του εφαρμοστέου κοινοτικού δικαίου, οι διαδικασίες εφαρμογής των κοινοτικών ελέγχων, μέτρων και κυρώσεων διέπονται από το δίκαιο των κρατών μελών».

14. Στο **άρθρο 4**, ότι: «1. Κάθε παρατυπία συνεπάγεται, κατά γενικό κανόνα, την αφαίρεση του αδικαιολογήτως αποκτηθέντος οφέλους: - με την υποχρέωση καταβολής των οφειλομένων ή επιστροφής των αδικαιολογήτως εισπραχθέντων ποσών ... 2. Η εφαρμογή των μέτρων της παραγράφου 1 περιορίζεται στην αφαίρεση του εξασφαλισθέντος οφέλους προσαυξημένου, εφόσον προβλέπεται, με τόκους.... 4. Τα μέτρα του παρόντος άρθρου δεν θεωρούνται κυρώσεις».

15. Στον **κανονισμό (ΕΕ) 1305/2013** του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) κ.λπ. (ΕΕ L 347/20.12.2013, σ. 487), όπως τροποποιήθηκε, μεταξύ άλλων, με τον κανονισμό 2017/2393 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13^{ης} Δεκεμβρίου 2017 (ΕΕ L 350/29.12.2017, σελ.15) ορίζονται τα εξής:

16. Στο **άρθρο 17**, ότι: «1. Η στήριξη στο πλαίσιο αυτού του μέτρου καλύπτει τις επενδύσεις σε υλικά ή/και άυλα στοιχεία, οι οποίες: ...β) αφορούν τη μεταποίηση, εμπορία και/ή ανάπτυξη των γεωργικών προϊόντων που υπάγονται στο παράρτημα I

της ΣΛΕΕ ή του βάμβακος, εκτός από τα προϊόντα αλιείας. Το αποτέλεσμα της διαδικασίας παραγωγής μπορεί να είναι ένα προϊόν που δεν καλύπτεται από το εν λόγω παράρτημα...».

17. Στο **άρθρο 66**, ότι: «1. Η διαχειριστική αρχή είναι αρμόδια για τη διαχείριση και εφαρμογή του προγράμματος, με αποδοτικό, αποτελεσματικό και ορθό τρόπο, και ιδίως για τα ακόλουθα:... 2. Το κράτος μέλος ή η διαχειριστική αρχή μπορούν να ορίζουν έναν ή περισσότερους ενδιάμεσους φορείς ... για να πραγματοποιήσουν τη διαχείριση και την υλοποίηση των πράξεων αγροτικής ανάπτυξης».

18. Περαιτέρω, στον **κανονισμό (ΕΕ) 1306/2013** του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17^{ης} Δεκεμβρίου 2013 σχετικά με τη χρηματοδότηση, τη διαχείριση και την παρακολούθηση της κοινής γεωργικής πολιτικής κ.λπ. (ΕΕ L 347/20.12.2013, σελ. 549), προβλέπονται, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα:

19. Στο **άρθρο 2**, ότι: « 1. Για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού: ...ζ) ως «παρατυπία» νοείται η οριζόμενη στο άρθρο 1 παράγραφος 2 του κανονισμού (ΕΚ, Ευρατόμ) αριθ. 2988/95 του Συμβουλίου».

20. Στο **άρθρο 9**, ότι: «1. Ο οργανισμός πιστοποίησης είναι δημόσιος ή ιδιωτικός οργανισμός ελέγχου που ορίζεται από το κράτος μέλος. ... Αυτός παρέχει γνωμοδότηση, η οποία συντάσσεται σύμφωνα με διεθνώς αποδεκτά πρότυπα ελέγχου, σχετικά με την πληρότητα, την ακρίβεια και την αλήθεια των ετήσιων λογαριασμών του οργανισμού πληρωμών, την ορθή λειτουργία του εσωτερικού του συστήματος ελέγχου, καθώς και τη νομιμότητα και κανονικότητα των δαπανών για τις οποίες έχει ζητηθεί επιστροφή από την Επιτροπή. ... Ο οργανισμός πιστοποίησης διαθέτει την αναγκαία τεχνική εμπειρογνωμοσύνη. Λειτουργεί ανεξάρτητα από το οργανισμό πληρωμών ...».

21. Στο **άρθρο 52**, ότι: «1. Όταν διαπιστώσει ότι οι δαπάνες ... δεν πραγματοποιήθηκαν σύμφωνα με την ενωσιακή νομοθεσία ... η Επιτροπή εκδίδει εκτελεστικές πράξεις για τον καθορισμό των ποσών που πρέπει να αποκλειστούν από την ενωσιακή χρηματοδότηση. ... 2. Η Επιτροπή εκτιμά τα ποσά που πρέπει να αποκλειστούν με βάση τη σοβαρότητα της διαπιστούμενης μη συμμόρφωσης ... λαμβάνει δεόντως υπόψη το είδος της παράβασης και την οικονομική ζημία που υπέστη η Ένωση. Βασίζει τον αποκλεισμό στον προσδιορισμό των αχρεωστήτως δαπανηθέντων ποσών ... 3. Πριν από τη λήψη οιασδήποτε απόφασης απόρριψης της χρηματοδότησης, τα αποτελέσματα των ελέγχων της Επιτροπής και οι απαντήσεις του σχετικού κράτους μέλους κοινοποιούνται εγγράφως και, κατόπιν, τα δύο μέρη

επιχειρούν να καταλήξουν σε συμφωνία για τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν ... Εάν δεν υπάρξει συμφωνία, το κράτος μέλος δύναται να ζητήσει την έναρξη διαδικασίας με σκοπό να επιτευχθεί .... συμβιβασμός των θέσεων των μερών ...». Οι σχετικές λεπτομέρειες καθορίστηκαν στο άρθρο 34 του εκτελεστικού κανονισμού 908/2014 (ΕΕ L 255/28.08.2014).

22. Στο **άρθρο 54**, ότι: «1. Για κάθε αχρεωστήτως καταβληθέν ποσό ή ως επακόλουθο παρατυπίας ή αμέλειας, τα κράτη μέλη ζητούν ανάκτηση από τον δικαιούχο εντός 18 μηνών αφότου εγκριθεί και, κατά περίπτωση, παραληφθεί από τον οργανισμό πληρωμών ή τον αρμόδιο για την ανάκτηση φορέα, έκθεση ελέγχου ή ανάλογο έγγραφο όπου διαπιστώνεται ότι έχει διαπραχθεί παρατυπία. Τα αντίστοιχα ποσά καταγράφονται κατά τη στιγμή της αίτησης ανάκτησης στο βιβλίο οφειλετών του οργανισμού πληρωμών. 2. Εφόσον η ανάκτηση δεν πραγματοποιηθεί εντός τεσσάρων ετών από την ημερομηνία της αίτησης ανάκτησης ή εντός οκτώ ετών αν η ανάκτηση αποτελεί αντικείμενο προσφυγής ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, οι δημοσιονομικές επιπτώσεις της μη ανάκτησης βαρύνουν κατά 50 % το οικείο κράτος μέλος και κατά 50 % τον προϋπολογισμό της Ένωσης, με την επιφύλαξη της απαίτησης ότι το οικείο κράτος μέλος πρέπει να συνεχίσει τις διαδικασίες ανάκτησης... 5. Η Επιτροπή μπορεί, σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 52 παράγραφος 3, να εκδίδει εκτελεστικές πράξεις για να αποκλείσει από την ενωσιακή χρηματοδότηση τα ποσά που βαρύνουν τον γενικό προϋπολογισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις ακόλουθες περιπτώσεις: α) εάν το κράτος μέλος δεν τήρησε τις προθεσμίες που αναφέρονται στην παράγραφο 1... γ) εάν θεωρεί ότι η παρατυπία ή η μη ανάκτηση είναι αποτέλεσμα παρατυπίας ή αμέλειας που μπορεί να καταλογιστεί στις διοικητικές αρχές ή σε άλλο επίσημο φορέα του κράτους μέλους».

23. Στο **άρθρο 56**, ότι: «Σε περίπτωση διαπίστωσης παρατυπίας ή αμέλειας στις πράξεις ή στα προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης, τα κράτη μέλη επιβάλλουν δημοσιονομικές προσαρμογές ακυρώνοντας το σύνολο ή μέρος της αντίστοιχης ενωσιακής χρηματοδότησης. Τα κράτη μέλη λαμβάνουν υπόψη το είδος και τη σοβαρότητα των παρατυπιών που διαπιστώνονται καθώς και το επίπεδο της οικονομικής ζημίας που υφίσταται το ΕΓΤΑΑ...».

24. Στο **άρθρο 58**, ότι: «1. Τα κράτη μέλη θεσπίζουν, στο πλαίσιο της ΚΓΠ, όλες τις νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις και λαμβάνουν όλα τα άλλα μέτρα που είναι αναγκαία για την αποτελεσματική προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης, και ιδίως για τα εξής: α) την εξακρίβωση της νομιμότητας και της

κανονικότητας των πράξεων που χρηματοδοτούνται από τα ταμεία, β) ... γ) την πρόληψη, τον εντοπισμό και τη διόρθωση παρατυπιών... 2. Τα κράτη μέλη εφαρμόζουν αποτελεσματικά συστήματα διαχείρισης και ελέγχου για να διασφαλίζεται η συμμόρφωση με τη νομοθεσία που διέπει τα καθεστώτα στήριξης της Ένωσης, με σκοπό την ελαχιστοποίηση του κινδύνου πρόκλησης οικονομικής ζημίας στην Ένωση ...».

25. Στο **άρθρο 59**, ότι: «1. Πλην αντιθέτων διατάξεων, το σύστημα που εφαρμόζουν τα κράτη μέλη σύμφωνα με το άρθρο 58 παράγραφος 2 περιλαμβάνει συστηματικό διοικητικό έλεγχο όλων των αιτήσεων ενίσχυσης και των αιτήσεων πληρωμής. Το εν λόγω σύστημα συμπληρώνεται από επιτόπιους ελέγχους...».

26. Στο **άρθρο 63**, ότι: «1. Εάν διαπιστωθεί ότι ο δικαιούχος δεν συμμορφώνεται με τα κριτήρια επιλεξιμότητας ..., η ενίσχυση δεν καταβάλλεται ή ανακαλείται εν όλω ή εν μέρει ... 3. Τα ποσά, συμπεριλαμβανομένων των σχετικών τόκων ... ανακτώνται ...»

27. Επιπλέον, στον εκτελεστικό **κανονισμό (ΕΕ) 809/2014** της Επιτροπής, της 17ης Ιουλίου 2014, για τη θέσπιση κανόνων εφαρμογής του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1306/2013 κ.λπ. (ΕΕ L 227/31.7.2014), όπως τροποποιήθηκε με τον εκτελεστικό κανονισμό (ΕΕ) 2017/1242 της Επιτροπής της 10^{ης} Ιουλίου 2017 (ΕΕ L 178/11.07.2017), προβλέπονται, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα:

28. Στο **άρθρο 24**, ότι: «1. Οι διοικητικοί και οι επιτόπιοι έλεγχοι που προβλέπονται στον παρόντα κανονισμό διενεργούνται κατά τέτοιο τρόπο ώστε να διασφαλίζεται η αποτελεσματική επαλήθευση των ακόλουθων: α)...β) της συμμόρφωσης με όλα τα κριτήρια επιλεξιμότητας...».

29. Στο **άρθρο 48**, ότι: «1. Οι διοικητικοί έλεγχοι διενεργούνται σε όλες τις αιτήσεις στήριξης, τις αιτήσεις πληρωμής ή άλλες δηλώσεις που απαιτείται να υποβάλλονται από έναν δικαιούχο ή τρίτο μέρος και καλύπτουν όλα τα στοιχεία που μπορούν και είναι ενδεδειγμένο να ελεγχθούν μέσω διοικητικών ελέγχων. .... 3. Οι διοικητικοί έλεγχοι των αιτήσεων πληρωμής περιλαμβάνουν ιδίως, και στο μέτρο που ενδείκνυται για τη συγκεκριμένη αίτηση πληρωμής, την επαλήθευση: α) της ενέργειας που έχει ολοκληρωθεί σε σύγκριση με την ενέργεια για την οποία χορηγήθηκε η στήριξη, β) τις δαπάνες που προέκυψαν και τις πληρωμές που πραγματοποιήθηκαν ...».

30. Στο **άρθρο 63**, ότι: «1. Οι πληρωμές υπολογίζονται βάσει των ποσών που διαπιστώνεται ότι είναι επιλέξιμα κατά τους διοικητικούς ελέγχους που αναφέρονται στο άρθρο 48. Η αρμόδια αρχή εξετάζει την αίτηση πληρωμής που υποβάλλεται από τον δικαιούχο και καθορίζει τα ποσά που είναι επιλέξιμα για παροχή στήριξης.

Καθορίζονται τα εξής: α) το ποσό προς καταβολή στον δικαιούχο βάσει της αίτησης πληρωμής και της απόφασης χορήγησης,· β) το ποσό προς καταβολή στον δικαιούχο κατόπιν εξέτασης της επιλεξιμότητας των δαπανών στην αίτηση πληρωμής».

31. Περαιτέρω, **στο άρθρο 35** του κατ' εξουσιοδότηση κανονισμού (ΕΕ) αριθ. **640/2014** της Επιτροπής, της 11ης Μαρτίου 2014, για τη συμπλήρωση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ.1306/2013 κ.λπ. (ΕΕ L 181/20.06.2014), ορίστηκαν, μεταξύ άλλων, τα εξής : «1. Η στήριξη που ζητείται απορρίπτεται ή ανακτάται εξ ολοκλήρου όταν τα κριτήρια επιλεξιμότητας δεν πληρούνται. 2. Η στήριξη που ζητείται δεν καταβάλλεται ή πρέπει να ανακτάται εν όλω ή εν μέρει, εφόσον δεν πληρούνται... α) δεσμεύσεις που καθορίζονται στο πρόγραμμα αγροτικής ανάπτυξης .... 3. Όταν αποφασίζει σχετικά με το ποσοστό απόρριψης ή ανάκτησης στήριξης λόγω μη συμμόρφωσης με τις δεσμεύσεις ή άλλες υποχρεώσεις της παραγράφου 2, το κράτος μέλος λαμβάνει υπόψη τη σοβαρότητα, την έκταση, τη διάρκεια και τη συχνότητα της μη συμμόρφωσης σε σχέση με τις προϋποθέσεις στήριξης της παραγράφου 2. ... 4. 5. Σε περίπτωση που η συνολική εκτίμηση βάσει των κριτηρίων της παραγράφου 3 οδηγεί στη διαπίστωση σοβαρής μη συμμόρφωσης, η στήριξη δεν καταβάλλεται ή ανακτάται εξ ολοκλήρου ... ».

32. Στο **v. 4314/2014** «Α) Για τη διαχείριση, τον έλεγχο και την εφαρμογή αναπτυξιακών παρεμβάσεων για την προγραμματική περίοδο 2014-2020, Β) Ενσωμάτωση της Οδηγίας 2012/17» κ.λπ. (Α' 265) περιλήφθηκαν σε συνέχεια του κανονισμού 1303/2013, οι αναγκαίες εθνικές ρυθμίσεις «για την οργάνωση των υπηρεσιών που έχουν ως αποστολή τον σχεδιασμό, συντονισμό και τη διαχείριση των προγραμμάτων της νέας περιόδου, αλλά και την εν γένει υλοποίηση και τον έλεγχο της αποτελεσματικής και σύμφωνης με τους ευρωπαϊκούς και εθνικούς στόχους εφαρμογής» (αιτιολογική έκθεση του νόμου, σημείο 1).

33. Ειδικότερα, στο Μέρος ΙΙ του νόμου (άρθρα 61-72) περιλήφθηκε το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Αναφοράς – Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου που εφαρμόζεται στα επιχειρησιακά προγράμματα του ΕΓΤΑΑ και του Ευρωπαϊκού Ταμείου Θάλασσας και Αλιείας, δηλαδή στο ΠΑΑ και στο ΕΠ Αλιείας και Θάλασσας.

34. Στο **άρθρο 65** ορίζεται ότι: «Με απόφαση του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και τυχόν άλλου καθ' ύλην αρμόδιου Υπουργού δύναται να ορίζονται Ενδιάμεσοι Φορείς οι οποίοι αναλαμβάνουν την άσκηση αρμοδιοτήτων διαχείρισης

μέρους του ΠΑΑ βάσει του άρθρου 66 παράγραφος 2 του Κανονισμού Αγροτικής Ανάπτυξης».

35. Στο **άρθρο 67**, παράγραφος 3, όπως αυτή αντικαταστάθηκε με το άρθρο δέκατο παράγραφος 4 του ν. 4405/2016 (Α' 129), ορίζεται ότι: «3. Η αρμόδια Διαχειριστική Αρχή του ΠΑΑ και ο ΟΠΕΚΕΠΕ ... στην περίπτωση διαπίστωσης παράβασης εθνικού ή ενωσιακού δικαίου, λαμβάνοντας υπόψη το είδος και τη φύση της παράβασης και τις δημοσιονομικές της επιπτώσεις, δύναται να προβεί σε ακύρωση μέρους ή του συνόλου της χρηματοδότησης της πράξης...».

36. Στην εκδοθείσα, κατ'εξουσιοδότηση του άρθρου 67 παράγραφος 5 του ανωτέρω νόμου, με αριθμό **1065/19.04.2016** (ΦΕΚ Β' 1273/4.5.2016) Απόφαση του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων «Θέσπιση διαδικασιών του Συστήματος Διαχείρισης και Ελέγχου του Προγράμματος «Αγροτική Ανάπτυξη της Ελλάδας 2014-2020», προβλέφθηκαν, μεταξύ άλλων, η Διαδικασία I.6.4 «Διοικητικός έλεγχος και έγκριση αιτήσεων πληρωμής ή προκαταβολής» και η Διαδικασία V.1.3 «Διαδικασία εφαρμογής Δημοσιονομικών Διορθώσεων - Ανάκτηση αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών»

37. Ειδικότερα, σε ό, τι αφορά τη **Διαδικασία I.6.4**, ορίζεται, μεταξύ άλλων, ότι: «Σκοπός της διαδικασίας είναι, η πραγματοποίηση των απαιτούμενων διοικητικών ελέγχων επί των αιτήσεων προκαταβολής ή πληρωμής, με σκοπό τον προσδιορισμό της αναλογούσας δημοσίας ενίσχυσης και η καταβολή της εν λόγω ενίσχυσης στον δικαιούχο. ... Για τη διενέργεια του διοικητικού ελέγχου προαπαιτείται ο έλεγχος πληρότητας της αίτησης πληρωμής από τον ΟΠΕΚΕΠΕ ή το φορέα στον οποίο εκχωρείται η αρμοδιότητα. Οι αιτήσεις που δεν κρίνονται πλήρεις επιστρέφονται στο δικαιούχο. Για τις αιτήσεις που κρίνονται πλήρεις, ο ΟΠΕΚΕΠΕ ή ο φορέας στον οποίο εκχωρείται η αρμοδιότητα, πραγματοποιεί διοικητικό έλεγχο σύμφωνα με το άρθρο 48 Καν (ΕΕ) 809/2014, εξετάζοντας τη νομιμότητα και κανονικότητα των υποβαλλόμενων δικαιολογητικών και τη συμφωνία με τα σχετικά υποδείγματα.... Εφόσον κατά τη διενέργεια των διοικητικών ελέγχων διαπιστωθεί μη συμμόρφωση του δικαιούχου ως προς τα κριτήρια επιλεξιμότητας ή τις λοιπές υποχρεώσεις και δεσμεύσεις, εφαρμόζονται τα οριζόμενα στο άρθρο 35 Καν (ΕΕ) 640/2014.....». Περαιτέρω, στη **Διαδικασία V.1.3**, προβλέπεται ότι: «Τα έσοδα από πρόστιμα, διοικητικές κυρώσεις, επιστροφή παρανόμως ή αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών

κατά την έννοια του άρθρου 56, του Καν.(ΕΚ) 1306/2013² και αναζητούνται σύμφωνα με τις παραγράφους 1, 2, 3 του άρθρου 54 του Καν.(ΕΚ) 1306/2013 και κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 28 του Νόμου 2520/97, όπως τροποποιούμενο ισχύει. Το σύστημα δημοσιονομικών διορθώσεων και οι διαδικασίες ανάκτησης αχρεωστήτως ή παρανόμως καταβληθέντων ποσών στο πλαίσιο του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης καθορίζεται από την ΚΥΑ αριθμ. 4941 (ΦΕΚ Β 2538/2011), όπως τροποποιείται, συμπληρώνεται και ισχύει...».

38. Εξάλλου, στο **άρθρο 28 του ν. 2520/1997** «Μέτρα για τους νέους αγρότες, σύσταση Οργανισμού Γεωργικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Κατάρτισης και Απασχόλησης και άλλες διατάξεις» (Α'173) , όπως ισχύει μετά την αντικατάστασή του με το άρθρο 2 του ν. 2732/1999 (Α'154) και την τροποποίησή του με το άρθρο 23 του ν. 2945/2001 (Α'223), προβλέπονται, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα: «1. Σε περίπτωση που διαπιστωθεί παράνομη ή αχρεώστητη καταβολή, λόγω μη τηρήσεως κοινοτικών ή εθνικών διατάξεων, σε βάρος του Ειδικού Λογαριασμού Εγγυήσεων Γεωργικών Προϊόντων (ΕΛΕΓΕΠ), η αρμόδια Διεύθυνση ... ή του ... (ΟΠΕΚΕΠΕ) .....: (α) Καλεί με έγγραφη πρόσκληση τον ενδιαφερόμενο να διατυπώσει, μέσα σε προθεσμία ... τις έγγραφες παρατηρήσεις του και να προσκομίσει συμπληρωματικά στοιχεία. Η πρόσκληση επιδίδεται στον ενδιαφερόμενο ... (β) Συντάσσει μέσα σε προθεσμία δύο (2) μηνών έκθεση ελέγχου για τη νομιμότητα ή μη της πληρωμής, αφού εξετάσει τις έγγραφες παρατηρήσεις και τα προσκομισθέντα στοιχεία ... Η έκθεση υποβάλλεται στον Υπουργό Γεωργίας ή στην υπηρεσία που ορίζεται με απόφασή του .... Εφόσον, βάσει του περιεχομένου της εκθέσεως ελέγχου, συντρέχει περίπτωση αδικαιολόγητης πληρωμής, ο Υπουργός Γεωργίας εκδίδει απόφαση με την οποία διατάσσεται η επιστροφή από τον εισπράξαντα των αδικαιολογήτως καταβληθέντων ποσών προσαυξημένων με τους προβλεπόμενους τόκους... 2. Οι βάσει της προηγούμενης διαδικασίας εκδιδόμενες αποφάσεις του Υπουργού Γεωργίας αποτελούν νόμιμο τίτλο εισπράξεως .... 3. Μετά την επίδοση της απόφασης ο υπόχρεος οφείλει να καταθέσει, μέσα στην προθεσμία που έχει ταχθεί, το ποσό που αναγράφεται στην απόφαση ... Σε περίπτωση μη καταβολής του απαιτούμενου ποσού, αυτό βεβαιώνεται στην αρμόδια για τη φορολογία εισοδήματος Δ.Ο.Υ. του υποχρέου, εισπράττεται κατά τις διατάξεις περί εισπράξεως δημοσίων εσόδων και αποδίδεται στον Ειδικό Λογαριασμό Εγγυήσεων Γεωργικών Προϊόντων. ... 4. Κατά το χρόνο από την έκδοση της

² Στο κείμενο της απόφασης παραλείπεται το ρήμα

απόφασης και μέχρι να εισπραχθεί ολόκληρο το οφειλόμενο ποσό του υπόχρεου, η αρμόδια διεύθυνση, αν υπάρχει άλλη αναγνωρισμένη και εκκαθαρισμένη απαίτηση του υπόχρεου σε βάρος του Ε.Λ.Ε.Γ.Ε.Π., συμψηφίζει το αντίστοιχο ποσό και κοινοποιεί την πράξη συμψηφισμού στον υπόχρεο....».

39. Περαιτέρω, η με αριθ. **4941/7.11.2011** κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών, Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας, Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, με τίτλο «Σύστημα Δημοσιονομικών Διορθώσεων και διαδικασίες ανάκτησης αχρεωστήτως ή παρανόμως καταβληθέντων ποσών από Εθνικούς ή Κοινοτικούς πόρους, στα πλαίσια του Προγράμματος Αγροτική Ανάπτυξη της Ελλάδας 2007–2013» (Β' 2538), ορίζει στο **άρθρο 1** ότι: «Για τους σκοπούς της παρούσας νοούνται ως: Παρατυπία: Κάθε παράβαση διάταξης του κοινοτικού ή εθνικού δικαίου που προκύπτει από πράξη ή παράλειψη οικονομικού φορέα, με πραγματικό ή ενδεχόμενο αποτέλεσμα να ζημιωθεί ο γενικός εθνικός ή κοινοτικός προϋπολογισμός ... Παρανόμως καταβληθέν ποσό: Κάθε δαπάνη η οποία δεν είναι νόμιμη και κανονική. Ανάκτηση: Η επιστροφή αχρεωστήτως ή παρανόμως καταβληθέντων ποσών από τον λαβόντα. ...», στο **άρθρο 2** ότι «2. Οι διαδικασίες ανάκτησης των αχρεωστήτως ή παρανόμως καταβληθέντων ποσών εφαρμόζονται κατόπιν της διαπίστωσης ότι συντρέχουν οι αναγκαίες προϋποθέσεις: α) από τον Ο.Π.Ε.Κ.Ε.Π.Ε.... β) από τη Διαχειριστική Αρχή ή τις Ειδικές Υπηρεσίες Διαχείρισης ή τις Ειδικές Υπηρεσίες Εφαρμογής ή τις Ενδιάμεσες Διαχειριστικές Αρχές, κατόπιν ελέγχων που διενεργούν σε πράξεις των οποίων έχουν αναλάβει τη διαχείριση, ή σε πράξεις που εποπτεύουν ... γ) από όλους τους εμπλεκόμενους Φορείς Εφαρμογής των Μέτρων του ΠΑΑ 2007–2013...», στο **άρθρο 4** ότι: «1. Μετά τη διενέργεια του ελέγχου ... συντάσσεται έκθεση ελέγχου. ... 2. Όταν διαπιστώνεται αχρεώστητη ή παράνομη καταβολή ποσών σε βάρος του κοινοτικού και κρατικού προϋπολογισμού ... αυτή αναφέρεται στην έκθεση ελέγχου, όπου καταγράφεται με σαφήνεια, το ποσό για το οποίο προτείνεται δημοσιονομική διόρθωση και η κατά περίπτωση ανάκτηση ....», στο **άρθρο 5** ότι: «1. Η έκθεση ελέγχου ή/και απόσπασμα αυτής (που αφορά τον κάθε ελεγχόμενο) κοινοποιείται ... 2. Ο ελεγχθείς λαμβάνει γνώση του περιεχομένου της έκθεσης και εντός προθεσμίας τριάντα (30) ημερολογιακών ημερών από την κοινοποίησή της καλείται: α) ..., β) εφόσον διαφωνεί με το πόρισμα του ελέγχου, να υποβάλλει εγγράφως τις αντιρρήσεις του και να προσκομίσει τυχόν συμπληρωματικά στοιχεία ... 4. ... αυτές εξετάζονται από την υπηρεσία που διενήργησε τον έλεγχο εντός προθεσμίας τριάντα (30)

ημερολογιακών ημερών και το πόρισμα ελέγχου οριστικοποιείται εγγράφως με την έκδοση Απόφασης Εξέτασης Αντιρρήσεων ..., η οποία κοινοποιείται στον ελεγχθέντα ... Εάν με βάση το πόρισμα του ελέγχου: i) οι αντιρρήσεις κριθούν στο σύνολο τους ή εν μέρει αβάσιμες ... εκδίδεται Απόφαση Δημοσιονομικής Διόρθωσης, ...» και στο **άρθρο 7** ότι: «...9. Τα αχρεωστήτως ή παρανόμως καταβληθέντα ποσά βεβαιώνονται, εισπράττονται και αποδίδονται υπέρ ΕΛΕΓΕΠ. 10. Διαδικασίες Συμψηφισμού: Στις περιπτώσεις των έργων, που έχει εκδοθεί Απόφαση Δημοσιονομικής Διόρθωσης και εκκρεμεί αναγνωρισμένη και εκκαθαρισμένη δαπάνη του υπόχρεου σε βάρος του ΕΛΕΓΕΠ κατά το χρονικό διάστημα από την έκδοση της Απόφασης και μέχρι να εισπραχθεί ολόκληρο το οφειλόμενο ποσό εφαρμόζεται η διαδικασία έκδοσης Απόφασης Συμψηφισμού, σύμφωνα με το άρθρο 8 της παρούσας...».

40. Εξάλλου, στην εκδοθείσα κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 65 του ν.4314/2014 με αριθμό **1064/19.4.2016** απόφαση του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων «Εκχώρηση αρμοδιοτήτων της Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020 (ΕΥΔ ΠΑΑ) στη Διεύθυνση Προγραμματισμού και Εφαρμογών του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, ως Ενδιάμεσου Φορέα Διαχείρισης (ΕΦΔ) Πράξεων ΠΑΑ» (Β' 1295), η οποία τροποποιήθηκε με τη με αριθμό 2989/2017 (Β' 3867) απόφαση του ίδιου Υπουργού, ορίζεται στο άρθρο 1 ότι: «Η Διεύθυνση Προγραμματισμού και Εφαρμογών του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων αναλαμβάνει ως Ενδιάμεσος Φορέας Διαχείρισης (εφεξής ΕΦΔ) την άσκηση αρμοδιοτήτων της Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020 (εφεξής ΕΥΔ ΠΑΑ), σύμφωνα με το άρθρο 65 του Ν.4314/2014 για τα ακόλουθα μέτρα/υπομέτρα του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020 (εφεξής ΠΑΑ) με τους εξής όρους: 1. Μέτρο 4 - Υπομέτρο 4.2 Στήριξη σε επενδύσεις στην μεταποίηση/εμπορία και/ή ανάπτυξη γεωργικών προϊόντων Κωδικός Υπομέτρου 4.2.1 ... Μεταποίηση, εμπορία και ανάπτυξη με τελικό προϊόν εντός του Παραρτήματος Ι (γεωργικό προϊόν) επενδυτικών σχεδίων ... Ειδικότερα για τα υπομέτρα 4.2.1 και 4.2.2 πέραν της έκδοσης θεσμικού πλαισίου εκχωρείται η αρμοδιότητα υλοποίησης των υπομέτρων για επενδύσεις συνολικού προϋπολογισμού 600.000 € και άνω ανά επένδυση...», ενώ στο άρθρο 2 περιλαμβάνεται απαρίθμηση των εκχωρούμενων αρμοδιοτήτων και στο άρθρο 3 των υποχρεώσεων του ΕΦΔ.

41. Τέλος, με τη με αριθμό **593/37447/31.03.2017** (B´ 1190) απόφαση του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων «Καθορισμός των λεπτομερειών εφαρμογής του υπομέτρου 4.2 του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) της Ελλάδας περιόδου 2014-2020», η οποία τροποποιήθηκε από τις αποφάσεις του ιδίου Υπουργού με αριθμούς 2020/108492/16.10.2017 (B´ 3668), 979/35486/07.03.2018 (B´ 866), 1862/ 104375/25.07.2018 (B´ 3232), 3230/142765/ 19.10.2018 (B´ 3760), 1501/229370/ 16.09.2019 (B´ 3760), 1654/283199/05.11.2019 (B´ 4063), 606/133751/25.05.2020 (B´ 2096) και 1902/339237/03.12.2020 (B` 5438) ορίσθηκαν, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα.

42. Στο **άρθρο 4** ότι: «1. Η Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης (ΕΥΔ) του ΠΑΑ 2014-2020 ορίζεται ως αρμόδια Διαχειριστική Αρχή του υπομέτρου 4.2, η οποία ασκεί όλες τις αρμοδιότητες που προβλέπονται στον Κανονισμό 1305/2013, σύμφωνα με την περ. Α´ της παρ. 1 του άρθρου 62 του ν. 4314/2014, με την επιφύλαξη της αριθ. 1064/19.4.2016 απόφασης του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων «Εκχώρηση αρμοδιοτήτων της Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020 (ΕΥΔ ΠΑΑ) στη Διεύθυνση Προγραμματισμού και Εφαρμογών του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, ως Ενδιάμεσου Φορέα Διαχείρισης (ΕΦΔ) Πράξεων ΠΑΑ»... 3. Ως Ενδιάμεσοι Φορείς Διαχείρισης του υπομέτρου 4.2 ορίζονται: α) Η Διεύθυνση Προγραμματισμού και Εφαρμογών της Γενικής Διεύθυνσης Βιώσιμης Αγροτικής Ανάπτυξης του ΥΠΑΑΤ ...», στο **άρθρο 8** ορίζεται ότι: «1. Στο πλαίσιο του υπομέτρου 4.2 δεν ενισχύονται: ... γ) Αιτήσεις στήριξης που αφορούν στη μεταποίηση προϊόντων (ως πρώτη ύλη) που δεν ανήκουν στο Παράρτημα I της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης...», στο **άρθρο 11** προβλέπεται ότι: «1. Συστήνονται σε κάθε Περιφέρεια ή Περιφερειακή Ενότητα εντός της οποίας υλοποιούνται πράξεις του Υπομέτρου 4.2, Επιτροπές Παρακολούθησης Πράξεων, για την επιτόπια επίσκεψη στο πλαίσιο της διενέργειας διοικητικού ελέγχου του ΕΦΔ...», ενώ στο **άρθρο 12**, με τίτλο «Διαδικασία καταβολής δημόσιας ενίσχυσης», ορίζεται, μεταξύ άλλων, ότι: «1. Για την καταβολή της δημόσιας ενίσχυσης που συνδέεται με την πράξη ή για την παροχή ρευστότητας με την μορφή προκαταβολής, απαιτείται η υποβολή αίτησης πληρωμής ή αίτησης προκαταβολής από τον δικαιούχο, σύμφωνα με τη διαδικασία 1.6.1 «Υποβολή αίτησης πληρωμής» του ΣΔΕ. .... 8. Μετά την παραλαβή της αίτησης πληρωμής/προκαταβολής, η αρμόδια Επιτροπή Παρακολούθησης Πράξεων εξετάζει την πληρότητα αυτής εντός μηνός από την ημερομηνία υποβολής της αίτησης. 9. Στην περίπτωση που η αίτηση πληρωμής ή

προκαταβολής είναι πλήρης, η Επιτροπή Παρακολούθησης Πράξεων πραγματοποιεί έλεγχο της αίτησης πληρωμής/προκαταβολής που υποβάλλει ο δικαιούχος ο οποίος αφορά στα ακόλουθα: ... 10. Η Επιτροπή Παρακολούθησης Πράξεων ... αποστέλλει στον ΕΦΔ με σχετικό διαβιβαστικό τον φάκελο της αίτησης προκαταβολής/πληρωμής ... Στη συνέχεια ο ΕΦΔ διενεργεί διοικητικό έλεγχο, σύμφωνα με τη διαδικασία 1.6.4 «Διοικητικός έλεγχος και έγκριση αιτήσεων πληρωμής ή προκαταβολής» του ΣΔΕ. Τα Υποδείγματα που έχουν αποσταλεί από την Επιτροπή Παρακολούθησης Πράξεων, καταχωρίζονται στο ΠΣΚΕ από τον ΕΦΔ ο οποίος προβαίνει στην αναγνώριση και εκκαθάριση του ποσού της Δημόσιας ενίσχυσης....». Επίσης, στο **άρθρο 16** της απόφασης με τίτλο «Εφαρμογή Διοικητικών Κυρώσεων - Ανάκτηση Στήριξης», ορίζεται, μεταξύ άλλων, ότι: «1. Η αιτούμενη στήριξη απορρίπτεται ή, στην περίπτωση που έχει ήδη χορηγηθεί, ανακτάται εξ ολοκλήρου όταν δεν πληρούνται: α) τα κριτήρια επιλεξιμότητας του άρθρου 8 της παρούσας απόφασης....».

Ερμηνεία και εφαρμογή των διατάξεων

43. Από τις προαναφερόμενες διατάξεις, ερμηνευόμενες αυτοτελώς, αλλά και σε συνδυασμό μεταξύ τους, ενόψει και όλου του νομικού πλαισίου εντός του οποίου εντάσσονται, του σκοπού που εξυπηρετούν και την υπαγωγή σ' αυτές των πραγματικών περιστατικών που τέθηκαν υπόψη μας από την ερωτώσα υπηρεσία, συνάγονται κατά την ομόφωνη γνώμη του Τμήματος, τα ακόλουθα.

44. Προκειμένου να προστατεύεται ο ενωσιακός προϋπολογισμός, από τον οποίο συγχρηματοδοτούνται και τα μέτρα του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ), για τη στοιχειοθέτηση παρατυπίας, δηλαδή παράβασης διατάξεων του ενωσιακού δικαίου ή του εθνικού δικαίου εφαρμογής του, αρκεί ως ενδεχόμενο αποτέλεσμα η πρόκληση ζημίας σε βάρος του. Τα κράτη μέλη φέρουν την πρωταρχική ευθύνη για τη διερεύνηση των παρατυπιών και την ανάκτηση των αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών στο πλαίσιο των κανόνων που ισχύουν για όλα τα διαρθρωτικά ταμεία και εξειδικεύονται με ειδικότερες διατάξεις. Τυχόν παράλειψη των εθνικών αρχών να λάβουν αποτελεσματικά μέτρα για τη δίωξη των παρατυπιών και την ανάκτηση των αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών επισύρει την οικονομική τους επιβάρυνση, καθώς στα γεωργικά ταμεία ισχύει «σύστημα οικονομικής ευθύνης» των κρατών μελών. Στο πλαίσιο, δε, αυτό, οι εθνικές αρχές οφείλουν να προβαίνουν στην ανάκτηση το δυνατό συντομότερο.

45. Κατά πάγια νομολογία, τα ευρωπαϊκά γεωργικά ταμεία χρηματοδοτούν μόνον τις πραγματοποιούμενες σύμφωνα με τις διατάξεις της Ένωσης παρεμβάσεις στο πλαίσιο της κοινής οργάνωσης των γεωργικών αγορών (βλ. ενδεικτικά αποφάσεις της 15ης.09.2005, C-199/03, Ιρλανδία κατά Επιτροπής, EU:C:2005:548, σκέψη 26, και ΓΔΕΕ απόφαση της 13ης.12.2012, T-588/10, Ελλάδα κατά Επιτροπής, EU:T:2012:688, σκέψη 72). Η επιβολή των δημοσιονομικών διορθώσεων σε βάρος των κρατών μελών, σύμφωνα με το άρθρο 52 του κανονισμού 1306/2013 και τα οριζόμενα στον εκτελεστικό κανονισμό 908/2014, είναι ένα νόμιμο μέσο για να επανακτήσει η Ένωση τα ποσά που διατέθηκαν στα κράτη μέλη, ώστε ο προϋπολογισμός της να μην υποστεί απώλειες λόγω μη επιλέξιμων ή παράνομων δαπανών (βλ. ενδεικτικώς ΓΔΕΕ, απόφαση της 10ης.09.2008 στην υπόθεση T-181/06, Ιταλία κατά Επιτροπής, EU:T:2008:331, σκέψη 234).

46. Τα κράτη μέλη, ενεργώντας για λογαριασμό της Ένωσης, οφείλουν να λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να αναζητούνται τα ποσά που καταβλήθηκαν αχρεωστήτως εξαιτίας παρατυπιών ή παραλείψεων (πρβλ. ΔΕΕ, απόφαση της 17^{ης}.09.2014, C-341/13, Cruz & Companhia Lda, EU:C:2014:2230, σκέψη 62, της 5^{ης}.05. 2011, C-201/10 και C-202/10, Ze Fu Fleischhandel GmbH, EU:C:2011:282, σκέψη 44), έτσι ώστε οι πιστώσεις του ενωσιακού προϋπολογισμού να χρησιμοποιούνται κατά τις αρχές της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης (βλ. ΣΤΕ 1517/2021 και 2485/2021 για το ΕΓΤΠΕ).

47. Συναφώς, ο κανονισμός 2988/1995 προβλέπει τη διενέργεια ελέγχων και την επιβολή διοικητικών μέτρων και κυρώσεων για τις παρατυπίες, δηλαδή για παραβάσεις του ενωσιακού δικαίου που προκύπτουν από πράξη ή παράλειψη ενός οικονομικού φορέα, με πραγματικό ή ενδεχόμενο αποτέλεσμα να ζημιωθεί ο γενικός προϋπολογισμός της Ένωσης, μεταξύ άλλων, με αδικαιολόγητη δαπάνη (ΔΕΕ αποφάσεις ΔΕΕ της 18ης.12.2014, C-599/13, Somvaio, EU:C:2014:2462, σκέψη 32, της 13ης.12.2011, C-670/11, FranceAgriMer, EU:C:2012:807, σκέψη 41 και της 17ης.09.2014, C-341/13, ο.π. σκ. 43). Ο κανονισμός 2988/1995 διέπει οποιαδήποτε κατάσταση που θέτει ζήτημα παρατυπίας κατά την έννοια του άρθρου 1 αυτού, ήτοι οποιαδήποτε παραβίαση διάταξης του δικαίου της Ένωσης, απορρέουσα από πράξη ή παράλειψη επιχειρηματία, η οποία έχει ή ενδέχεται να έχει ως αποτέλεσμα την πρόκληση ζημίας εις βάρος του προϋπολογισμού της Ένωσης ή των κονδυλίων τα οποία αυτή διαχειρίζεται, είτε μέσω μείωσης εσόδων, είτε μέσω αχρεωστήτως καταβληθείσας δαπάνης (ΔΕΕ αποφάσεις της 18ης.12.2014, C-599/13, ο.π. σκέψη

34, της 13ης.12.2011, C- 670/11, ο.π. σκέψη 44, της 5ης.06.2012, C-489/10, Łukasz Marcin Bonda, EU:C:2012:319, σκέψη 33). Όπως προβλέπει, δε, το άρθρο 4 παράγραφος 1 του κανονισμού, κάθε παρατυπία συνεπάγεται, κατά γενικό κανόνα, την αφαίρεση του αδικαιολογήτως αποκτηθέντος οφέλους, ιδίως με την υποχρέωση καταβολής των οφειλομένων ή επιστροφής των αχρεωστήτως εισπραχθέντων ποσών (ΔΕΕ απόφαση της 13ης.12.2012, C- 670/11, ο.π., σκέψη 46).

48. Εξάλλου, η υποχρέωση επιστροφής οφέλους που αποκτήθηκε αδικαιολογήτως, λόγω μη σύννομης ενέργειας του δικαιούχου, δεν συνιστά κύρωση, αλλά διοικητικό μέτρο ως συνέπεια της διαπίστωσης ότι δεν συνέτρεχαν οι αναγκαίες προϋποθέσεις για τη λήψη του οφέλους και ότι, ως εκ τούτου, το όφελος αποκτήθηκε χωρίς νόμιμη αιτία και δικαιολογείται η επιστροφή του (ΣΤΕ 1517/2021 και 2451/2021, καθώς και αποφάσεις του ΔΕΕ της 4ης.06.2009 Agenzia Dogane Ufficio delle Dogane di Trieste, C-158/08, EU:C:2009:349, σκέψη 28, της 17ης.09.2014, ο.π. Cruz & Companhia, σκέψη 45, στις οποίες παραπέμπει το ανώτατο ακυρωτικό δικαστήριο). Περαιτέρω, σε περίπτωση καθεστώτων ενίσχυσης, στην έννοια της παρατυπίας εμπίπτει κάθε παρέκκλιση από το πλέγμα των ενωσιακών και εθνικών ρυθμίσεων που διέπουν την επιλεξιμότητα των ενισχύσεων και, ειδικότερα, των ρυθμίσεων εκείνων που θέτουν τους όρους από τους οποίους εξαρτήθηκε η χορήγησή τους (ΣΤΕ 1517/2021, 2485/2021, ΕλΣυν Τμήμα Ι, 2287/2017).

49. Στο κράτος μέλος δεν καταλείπεται διακριτική ευχέρεια όσον αφορά την αναγκαιότητα ή μη της αναζήτησης ενωσιακών πόρων που χορηγήθηκαν αχρεώστητα ή παράνομα (ΟΛΕΣ 1790/2018, σκέψη 5Δ).

50. Μάλιστα στις περιπτώσεις των γεωργικών ταμείων, σύμφωνα με το άρθρο 54, παράγραφος 1, και το άρθρο 56, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 1306/2013, το κράτος μέλος που διαπιστώνει την ύπαρξη παρατυπίας υποχρεούται να προβεί στην ανάκτηση της αχρεωστήτως καταβληθείσας ενίσχυσης το συντομότερο δυνατόν (βλ. απόφαση της 8^{ης}.05.2019, C-580/17, Mittetulundusuhing Jarvelaev, EU:C:2019:391, σκέψεις 95-96).

51. Η ανωτέρω υποχρέωση των κρατών μελών να ανακτούν τα αχρεωστήτως καταβληθέντα ποσά των ενισχύσεων, επιβάλλεται διαχρονικά (σύμφωνα με το ισχύον άρθρο 54 του κανονισμού 1306/2013, αλλά και τις προϊσχύσασες διατάξεις του άρθρου 32 του κανονισμού 1290/2005, των άρθρων 8 παράγραφοι 1 και 2 του κανονισμού 729/1970 και των άρθρων 5 και 7 του κανονισμού 595/1991) από τον ενωσιακό νομοθέτη μέσω ενός «συστήματος οικονομικής ευθύνης», που συνίσταται

στην ανάληψη από το κράτος μέλος των οικονομικών συνεπειών της μη πραγματοποίησης της ανάκτησης ή της μη πλήρους ανάκτησης και στην κατανομή τους μεταξύ Ευρωπαϊκής Ένωσης και κράτους μέλους (αιτιολογική σκέψη 26 του κανονισμού 1290/2005, στην οποία αναφέρεται το ΔΕΕ στην απόφαση της 31^{ης}.01.2019 στην υπόθεση C-6/18 P, EU:C:2019:83, σκέψη 2 και το ΓΔΕΕ στην απόφαση της 22ας.04. 2010 στις υποθέσεις T-274/08 και T-275/08, EU:T:2010:154, σκέψη 4 και αιτιολογική σκέψη 37 του ισχύοντος κανονισμού 1306/2013).

52. Επιπροσθέτως, η ανάκτηση αυτή δεν εξαντλείται στην δημοσιονομική αποκατάσταση των δημόσιων προϋπολογισμών, αλλά αποσκοπεί στην επαναφορά των πραγμάτων στην προ της καταβολής της ενίσχυσης κατάσταση, ώστε να αποτρέπονται στρεβλώσεις κατά τους όρους ανάπτυξης του ανταγωνισμού στο τομέα της γεωργίας, άλλως, διαταράσσεται η κοινή γεωργική πολιτική μέσω της επιλεκτικής και εκτός ενιαίου προγραμματισμού ενίσχυσης συγκεκριμένων προσώπων στον οικείο τομέα (ΕΛΣυν 2050/2021, ΕΛΣ Ολ. 2011/2020). Για το λόγο αυτό, η επιβολή του διοικητικού μέτρου της ολικής δημοσιονομικής διόρθωσης και η ανάκτηση του συνόλου της χρηματοδότησης δεν παραβιάζει την αρχή της αναλογικότητας (ΕΛΣυν 760/2021).

53. Εξάλλου, από τις προεκτεθείσες διατάξεις του ενωσιακού δικαίου προκύπτει ότι τόσο ο Οργανισμός Πιστοποίησης των λογαριασμών του Οργανισμού Πληρωμής που προβλέπεται στο άρθρο 9 του κανονισμού 1306/2013, όσο και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, δύνανται να ελέγχουν τη νομιμότητα και κανονικότητα των δαπανών των συγχρηματοδοτούμενων πράξεων στο επίπεδο των τελικών δικαιούχων. Το γεγονός ότι ο Οργανισμός Πιστοποίησης παρέχει γνωμοδότηση, σύμφωνα με το γράμμα του άρθρου 9 του κανονισμού 1306/2013 και δεν αποφαίνεται, ουδόλως επηρεάζει τη σημασία των ευρημάτων του, διότι τα διαλαμβανόμενα στην έκθεσή του συνιστούν αντικειμενικά στοιχεία που επιβεβαιώνουν την ύπαρξη σφάλματος (βλ. ΔΕΕ, απόφαση της 9ης.06.2005 στην υπόθεση C-287/02, EU:C:2005:368, σκέψεις 67 και 75). Εξάλλου, δεδομένου ότι η διαδικασία εκκαθάρισης ως προς τη συμμόρφωση είναι πολύ στενά συνδεδεμένη με την υποχρέωση δίωξης και άρσης των οικονομικών συνεπειών, οι οποίες συναρτώνται με τις παρατυπίες, η έλλειψη είσπραξης ή οι επανειλημμένες καθυστερήσεις στην είσπραξη των οφειλών του ΕΓΤΕ και του ΕΓΤΑΑ συνιστούν βάσιμη δικαιολογία για την επιβολή διόρθωσης δυνάμει του άρθρου 52 του κανονισμού 1306/2013 (ΔΕΕ, απόφαση της 31^{ης}.01. 2019, C-6/18 P, ο.π. σκέψεις 55-57).

54. Επίσης, για τη στοιχειοθέτηση παρατυπίας, δηλαδή παράβασης του ενωσιακού δικαίου από δικαιούχο ενίσχυσης, η οποία αρκεί να έχει ως ενδεχόμενο αποτέλεσμα την πρόκληση βλάβης στα συμφέροντα του ενωσιακού προϋπολογισμού, δεν απαιτείται να ολοκληρωθεί η διαδικασία επιβολής δημοσιονομικής διόρθωσης σε βάρος του κράτους μέλους με την έκδοση εκτελεστικής απόφασης της Επιτροπής σύμφωνα με το άρθρο 52 του κανονισμού 1306/2013. Αντίθετα, επιβάλλεται, η ανάκτηση των αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών το συντομότερο δυνατόν.

55. Πράγματι, τόσο το άρθρο 52, παράγραφος 1, του κανονισμού 1306/2013, όσο και το άρθρο 58 παράγραφος 1 του ίδιου κανονισμού, θέτουν σε εφαρμογή την αρχή της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης, όπως κατοχυρώνεται στο άρθρο 310, παράγραφος 5, ΣΛΕΕ, κατά το οποίο τα κράτη μέλη συνεργάζονται με την Ένωση προκειμένου να διασφαλίζουν ότι οι πιστώσεις που εγγράφονται στον προϋπολογισμό χρησιμοποιούνται σύμφωνα με την αρχή αυτή. Οι διατάξεις, δε, αυτές δεν επιβάλλουν στα κράτη μέλη να αναμένουν απόφαση της Επιτροπής αποκλείουσα από τη χρηματοδότηση της Ένωσης τα ποσά που προκύπτουν από σφάλμα κατά τον υπολογισμό της ενίσχυσης πριν από την ανάκτηση αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών. Αντιθέτως, μια τέτοια υποχρέωση δεν θα μπορούσε ευχερώς να συμβιβαστεί με τα καθήκοντα προστασίας των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης ή με τις υποχρεώσεις που τους επιβάλλει το άρθρο 58, παράγραφος 1, του κανονισμού 1306/2013 (ΔΕΕ απόφαση της 17^{ης} Νοεμβρίου 2022, στην υπόθεση C-443/2021, EU:C:2022:899, σκέψεις 34-36).

56. Τέλος, από τις προεκτεθείσες διατάξεις του εθνικού δικαίου που ρυθμίζουν τις αρμοδιότητες της ερωτώσας υπηρεσίας, ενδιάμεσου φορέα διαχείρισης του Μέτρου 4.2. του ΠΑΑ 2014-2020, και συγκεκριμένα από το άρθρο 12 παράγραφος 10 της με αριθμό 593/37447/31.03.2017 (Β' 1190) απόφασης του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, όπως ισχύει τροποποιημένη, σε συνδυασμό με τη διαδικασία 1.6.4 της με αριθμό 1065/19.04.2016 (Β' 1273) απόφασης του ίδιου Υπουργού και τις διατάξεις των άρθρων 48 του κανονισμού 809/2014 και 35 του κανονισμού 640/2014, στα οποία η διαδικασία αυτή παραπέμπει, αλλά και από το άρθρο 1 της με αριθμό 1064/19.04.2016 (Β' 1295) απόφασης του ίδιου Υπουργού, σε συνδυασμό με το άρθρο 65 του ν.4314/2014 και το άρθρο 66 παράγραφος 2 του κανονισμού 1305/2013, στα οποία η απόφαση αυτή παραπέμπει, προκύπτει ότι η εν λόγω υπηρεσία είναι αρμόδια εν γένει για τη διαχείριση και υλοποίηση του Μέτρου και ειδικότερα, στο πλαίσιο της Διαδικασίας 1.6.4. της υ.α. 1065/2016 είναι αρμόδια

να εφαρμόζει και το άρθρο 35 του κανονισμού 640/2014 που επιβάλλει την ανάκτηση της στήριξης όταν δεν πληρούνται τα κριτήρια επιλεξιμότητας και οι δεσμεύσεις που καθορίζονται στο ΠΑΑ.

57. Κατά συνέπεια, με βάση το δοθέν από την ερωτώσα υπηρεσία ιστορικό, αυτή οφείλει, στο πλαίσιο της εξέτασης του αιτήματος πληρωμής, να λάβει υπόψη της τη διαπιστωθείσα από τον Οργανισμό Πιστοποίησης των λογαριασμών του Οργανισμού Πληρωμής (ΟΠΕΚΕΠΕ) και, όπως φαίνεται, μη αμφισβητούμενη έλλειψη στην επιλεξιμότητα του προγράμματος, με τήρηση δε των νομίμων τύπων (π.χ. του δικαιώματος ακρόασης του διοικουμένου), να επισπεύσει τη νόμιμη διαδικασία ανάκτησης του ποσού που, σύμφωνα με τα ανωτέρω, φέρεται ως αχρεωστήτως καταβληθέν και αντιστοιχεί σε ποσοστό 30,02% της συνολικής, εθνικής και ενωσιακής ενίσχυσης. Επισημαίνεται ότι, κατά τη διαδικασία ανάκτησης, η ερωτώσα υπηρεσία θα πρέπει να λάβει υπόψη της και το ενδεχόμενο να προβεί στον κατ'άρθρο 28 παράγραφος 4 του ν.2520/1997 και κατ'άρθρο 9 της με αριθ. 4941/7.11.2011 κ.υ.α. προβλεπόμενο συμψηφισμό των ανακτητέων ποσών με τυχόν άλλη οφειλόμενη ενίσχυση.

Απάντηση

58. Με βάση τα προεκτεθέντα στο ερώτημα που υποβλήθηκε, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Α' Τμήμα) γνωμοδοτεί ομόφωνα ότι:

Η ερωτώσα υπηρεσία, ως Ενδιάμεσος Φορέας Διαχείρισης του Υπομέτρου 4.2. του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) 2014-2020 και προκειμένου να ασκήσει τις, κατά το ενωσιακό και εθνικό δίκαιο, αρμοδιότητές της που αποσκοπούν στη διαφύλαξη του δημόσιου προϋπολογισμού (ενωσιακού και εθνικού), εφόσον δεν φέρεται να αμφισβητεί την ορθότητα του ευρήματος του Οργανισμού Πιστοποίησης του άρθρου 9 του κανονισμού (ΕΕ) 1306/2013, δηλαδή την έλλειψη στην επιλεξιμότητα του προγράμματος του ερωτήματος, δεν απαιτείται να αναμείνει την κατ'άρθρο 52 του ίδιου κανονισμού τυχόν έκδοση (κατόπιν ολοκλήρωσης σχετικών ελέγχων) εκτελεστικής απόφασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τον αποκλεισμό των σχετικών δαπανών. Αντιθέτως, η αρμόδια υπηρεσία, τηρώντας τους νόμιμους τύπους, υπέχει, σύμφωνα με τα άρθρα 54 και 56 του κανονισμού (ΕΕ) 1306/2013, σε συνδυασμό με τις συναφείς εθνικές διατάξεις, ίδια υποχρέωση επίσπευσης της

νόμιμης διαδικασίας ανάκτησης των αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών δημόσιας ενίσχυσης (ενωσιακής και εθνικής).

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ
Αθήνα, 23.01.2023

Η Πρόεδρος

Στυλιανή Χαριτάκη
Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ.

Η Εισηγήτρια

Digitally signed by: ANTONIA-
EVANTHIA VASILOPOULOU
Date and time: 1/23/2023 3:40:11 PM

Α. Βασιλοπούλου
Πάρεδρος Ν.Σ.Κ.

Ψηφιακά υπογεγραμμένο από STYLIANI
CHARITAKI
Ημερομηνία: 2023.01.24 10:53:30 EET